

Dödsbränder 2005

Dödsbränder 2005

Räddningsverkets kontaktperson:
Ulf Erlandsson 054-13 50 39

2006 Räddningsverket, Karlstad

Olycksförebyggande verksamhet
Boende och fritid

Beställningsnummer I99-129/06

ISBN 91-7253-294-7

2006 års utgåva

För ett säkrare samhälle

Räddningsverkets uppdrag är att arbeta med olycks- och skadeförebyggande åtgärder för att skydda människors liv och hälsa. Vidare arbetar vi för att förhindra och begränsa skador på egendom och miljö. Målet är att antalet olyckor ska minska och att konsekvenserna ska minimeras genom ett systematiskt säkerhetsarbete och effektiva förebyggande åtgärder.

Ingen enskild aktör råder själv över säkerhetsfrågorna utan det krävs att vi tillsammans utvecklar säkerhetsarbetet. Vår ambition är att åstadkomma ett effektivt säkerhetsarbete genom ett gemensamt lärande från olyckor och tillbud.

En förutsättning för ett säkerhetsarbete som leder till ständig förbättring är faktaunderlag och analyser av olycks- och skadeutvecklingen. Räddningsverket tillhandahåller därför ett antal statistiska produktioner. De publiceras löpande på Räddningsverkets webbplats, www.raddningsverket.se.

Dödsbränder 2005

Bakgrund

I januari 1999 tog Räddningsverket initiativ till en fördjupad uppföljning av alla dödsbränder i Sverige. För att få ett jämförelsematerial från en längre tidsperiod gjordes dessutom en uppföljning och analys av tidigare material från 1988 och framåt. Sedan 1999 har en databas med dödsbränderna byggts upp och insamling av fakta har utvecklats.

Målet är att samla erfarenheter, trender och kunskaper som kan ligga till grund för olika åtgärder med syfte att minska antalet omkomna och skadade vid bränder. Insamlingen av uppgifter sker genom olika kanaler:

- Faktainsamling om händelsen och de drabbade människorna genom att en särskild kontaktperson vid den kommunala räddningstjänsten fyller i av Räddningsverket framtagna blanketter.
- Fördjupade brandutredningar genom Räddningsverkets kontrakterade brandutredare.
- Uppgifter från polisens tekniska utredningar.
- Pressklippsbevakning.
- Avstämning med Svenska Brandskyddsföreningen som sammanställer uppgifter baserade på tidningsklipp och annan bevakning i massmedierna.
- I vissa fall samarbete med Vägverkets utredningspersonal för uppföljning av trafikolyckor.
- I vissa fall samarbete med Rättsmedicinalverket och de rättsmedicinska institutionerna för uppgifter från obduktionsprotokoll.

Databasen över dödsbränder genomgår en ständig kvalitetshöjning. Därför förekommer det mindre ändringar av tidigare publicerade siffror.

Kriterier för bedömning

Det är ibland svårt att avgöra vad som ska klassificeras som ett dödsfall genom brand. För att få enhetliga bedömningar använder vi följande kriterier:

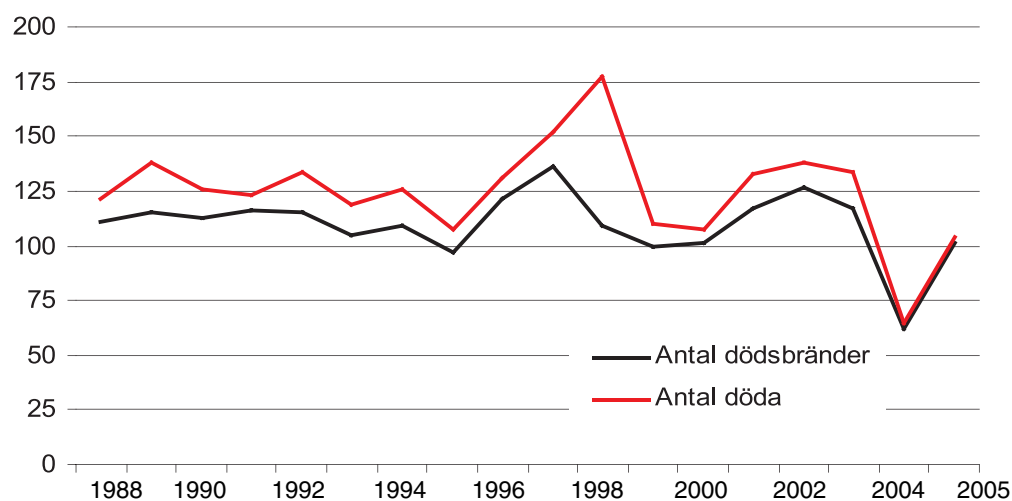
- Personen ska ha omkommit till följd av brand eller explosionsartad förbränning.
- Dödsfallet ska ha inträffat inom en månad efter händelsen.
- Vid trafikolycka med brand ska det klart framgå att offret var vid liv när brand eller brandgaser nådde kroppen.
- Dödsfall på grund av krockvåld, elektrisk påverkan, sjukdom, hängning eller annan händelse räknas inte som dödsbrand även om kroppen i efterhand blivit utsatt för brand eller explosion.

Dödsbränder, antal omkomna

Under 2005 inträffade 101 dödsbränder med sammanlagt 104 omkomna människor. Det är en återgång till mera "normala" siffror jämfört med 2004 då det inträffade extremt få dödsbränder i Sverige. Den kraftigt neråtgående trend som vi alla hoppades på har därmed brutits.

I ett längre tidsperspektiv innebär 101 dödsbränder med 104 brandoffer 2005 trots allt ett bidrag till en svagt neråtgående kurva. Antal dödsbränder måste dock minska betydligt i förhållande till dagens nivå för att Räddningsverkets mål ska uppnås.

Antal dödsbränder respektive antal döda per år, 1988-2005, riket

Antal dödsbränder och antal döda, 1988-2005*, riket

År	Antal dödsbränder	Antal döda	Antal döda per brand
1988	111	121	1,09
1989	115	138	1,20
1990	113	126	1,12
1991	116	123	1,06
1992	115	134	1,17
1993	105	119	1,13
1994	109	126	1,16
1995	97	107	1,10
1996	121	131	1,08
1997	136	152	1,12
1998	109	177	1,62
1999	100	110	1,10
2000	101	107	1,06
2001	117	133	1,14
2002	127	138	1,09
2003	117	134	1,15
2004	62	65	1,05
2005	101	104	1,03
Total	1 972	2 245	1,14

*Olika insamlingsmetoder för 1988-1998 jämfört med 1999-2005

Varför bestod inte de låga dödsbrandtalen från 2004?

År 2004 inträffade ovanligt få dödsbränder (62) i Sverige och extremt få människor (65) omkom vid dessa bränder. År 2005 är vi tyvärr tillbaka i mera "normala" siffror med 101 dödsbränder med sammanlagt 104 omkomna människor.

Orsaken till den av allt att döma tillfälliga nergången har analyserats av Räddningsverkets statistiker och brandutredare. De konstaterar att en så kraftig nergång inte endast kan förklaras med slumpen.

Räddningsverket har samlat detaljerade uppgifter om alla dödsbränder på samma sätt sedan 1999. Någon förändring i insamlingsmetoden eller annan systematisk avvikelse har inte kunnat upptäckas.

Alla variabler som ålder, kön, boendeform, brandorsak, startutrymme, startföremål, inverkan av rökning, alkoholpåverkan, sjukdomar mm har systematiskt analyserats. Inga entydiga svar har hittats och inga mönster framträder som kan förklara den tillfälliga nergången i dödsbrandstatistiken 2004.

Några försök till förklaring presenterades i 2004 års upplaga av dödsbrandstatistik:

- Den kommunala räddningstjänsten har intensifierat sitt arbete med brandskyddsinformation till allmänheten och vissa yrkesgrupper.
- Antalet sålda och installerade brandvarnare ökar år från år och med en särskild topp under 2003-2004.
- Den omtalade dödsbranden på en psykiatrisk klinik i Växjö gjorde att landsting och kommuner med kraft tog itu med brandskyddsåtgärder inom sjuk- och äldrevård.

En optimistisk förklaring till variationen kan vara att det är dödsbrandsiffrorna för 2005 som är ovanligt höga och att det i stället är det förhållandevis låga antalet dödsbränder 2004 som är den nya trenden för framtiden.

Köns- och åldersfördelning

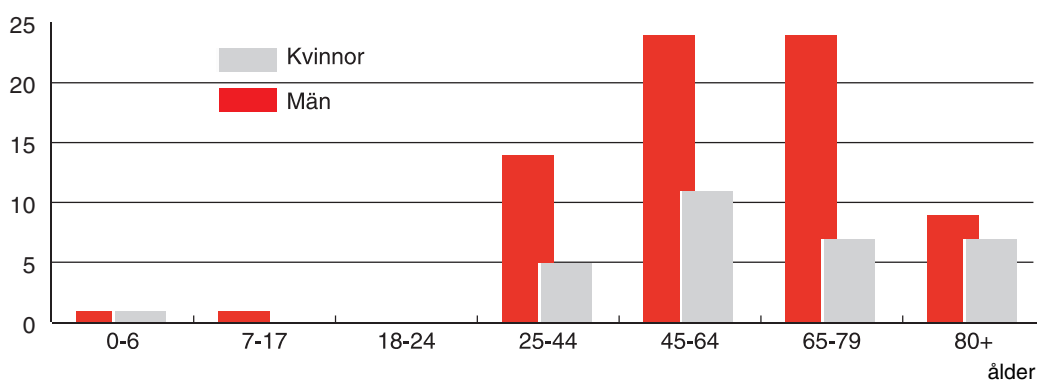
(Siffror inom parentes avser år 2004)

Av de omkomna vid bränder 2005 var 73 (44) män och 31 (21) kvinnor. Den procentuella fördelningen mellan könen följer i stort sett tidigare års siffror.

De tre lägsta åldergrupperna med barn och ungdomar upp till 24 år visar glädjande nog fortsatt låga siffror med bara ett fåtal omkomna under 2005.

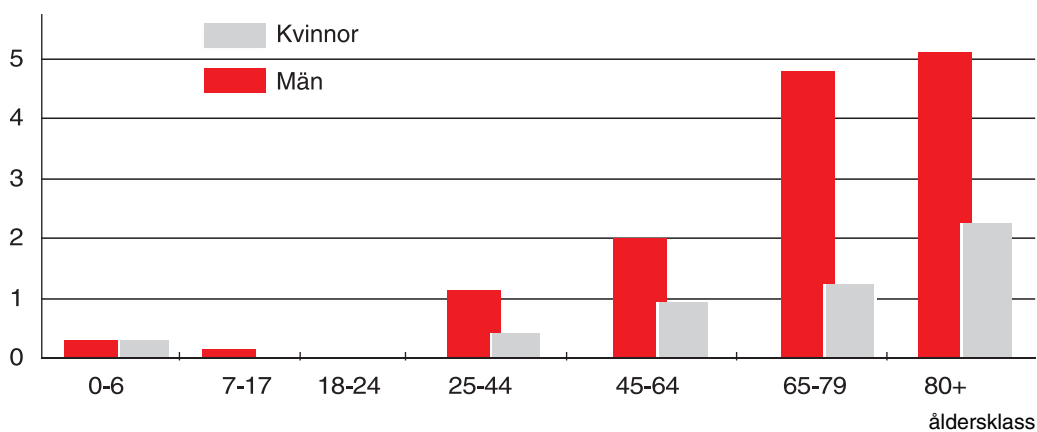
Liksom tidigare år är medelålders män den grupp som förekommer i flest dödsbränder i Sverige. Orsaken är ofta deras levnadssätt med stort intag av alkohol och andra droger.

Antal döda vid bränder, per åldersklass och kön, 2005, riket

Vid en jämförelse med hur många människor det finns i respektive åldersklass blir det tydligt att dödsbränder förutom levnadsvanor också är ett åldringsproblem. Antalet brandoffer per 100.000 invånare ökar starkt med stigande ålder både vad gäller män och kvinnor. Vid närmare studie av de enskilda fallen finns en tydlig koppling till sjukdom, förvirring och handikapp hos flera av de omkomna personerna.

Antal döda per 100 000 invånare, per åldersklass och kön, 2005, riket

Typ av objekt

De flesta dödsbränder inträffar i bostäder. Antalet omkomna vid bränder i flerfamiljshus respektive villor och andra småhus fördelar sig ganska väl enligt hur befolkningen bor. Det finns alltså inga belägg för att det skulle vara farligare att bo i en villa än i ett flerfamiljshus. Det är i första hand brand i inredning som ger dödliga skador.

Antal döda, brand i byggnad per objektstyp, 2000-2005, riket

Objektstyp	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Flerbostadshus	36	200	40
Villa	36	213	43
Rad-/par-/kedjehus	2	19	4
Fritidshus eller motsvarande	5	22	4
Äldreboende	2	30	6
<i>Delsumma bostäder</i>	<i>81</i>	<i>484</i>	<i>97</i>
Sjukhus	1	1	0
Psykiatrisk vård	-	2	0
Övrig vårdbyggnad	-	4	1
Restaurang/danslokal	1	1	0
Hotell/pensionat	-	3	1
Förvaltn.byggn./kontor	-	3	1
Metall-/maskinindustri	-	3	1
Lager	-	2	0
Reparationsverkstad	-	2	0
Lantbruk, ej bostad	-	1	0
Rivningshus	-	2	0
Annat	-	11	2
Ej angivet	-	3	1
Totalt	83	522	104

Under en följd av år var dödsbränder i servicehus och andra särskilda boenden för äldre klart överrepresenterade i statistiken. Under 2004 och 2005 har det varit betydligt färre omkomna vid bränder på sådana boenden i Sverige:

Antal omkomna vid bränder i servicehus och andra särskilda boenden för äldre

År	Antal
1999	15
2000	6
2001	14
2002	9
2003	9
2004	1
2005	2

Antal döda, brand ej i byggnad per brandobjekt, 2000-2005, riket

I dödsbrandstatistiken inräknas endast händelser där människor omkommer till följd av brand eller explosionsartad förbränning. Trafikolyckor där människor omkommer till följd av krockvåldet ingår alltså inte i denna statistik även om det i nästa skede uppstår en brand.

Brandobjekt	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Personbil	10	21	4
Övriga vägfordon	1	7	1
Fartyg/båt	1	1	0
Husvagn/husbil	1	1	0
Ej trädbevuxen mark	-	7	1
All skog och mark	2	2	0
Annat	6	13	3
Ej angivet	-	3	1
Totalt	21	55	11

Under år 2005 har anmärkningsvärt många människor omkommit vid bränder i personbilar. Flera av dessa är egen avsikt genom att offret hållt ut brandfarlig vätska över sig själv och inredningen och tänt på. Också under rubriken "Annat" återfinns ett flertal fall av avsiktliga dödsbränder.

En äldre man omkom då han försökte släcka en skogs- och gräsbrand som uppstod i samband med en planerad gräsbränning.

En yngling omkom då en större fyrverkeripjäs exploderade när han skulle tända den.

Så uppkommer bränder i bostäder

I Sverige klassificeras bränder efter typ av objekt, startutrymme, startföremål och brandorsak. Som bostadsbränder klassificeras bränder i flerbostadshus, villor, rad-/ par-/kedjehus, fritidshus, husvagnar som användes som permanentboende samt äldreboenden. År 2005 omkom 81 människor vid bränder i bostäder. I nedanstående och följande tabeller ingår inte de som omkommit på arbetsplats, hotell, sjukhus eller annan byggnad som inte klassas som bostad.

Antal döda, brand i bostad* per startutrymme, 2000-2005, riket

Startutrymme	Antal döda	Antal döda	Medelvärde
	2005	2000-2004	antal döda 2000-2004
Kök	15	84	17
Vardagsrum	23	155	31
Sovrum/sovsal	23	121	24
Hall	5	12	2
Förråd/klädkammare	-	1	0
Badrum/toalett/bastu	2	4	1
Tvättstuga	-	2	0
Källare (ej boyta)	-	4	1
Pannrum	2	5	1
Vind	-	2	0
Skorsten	-	1	0
Utomhus	-	2	0
Förråd/uthus	-	6	1
Fristående garage	-	1	0
Balkong/altan/loftgång	1	5	1
Annat	3	14	3
Okänd	7	65	13
Totalt	81	484	97

Antalet omkomna vid bränder som 2005 startat i olika utrymmen i bostäder överensstämmer förvånansvärt bra med medelvärdet för åren 2001-2005. Mer än 75 % av bränderna har börjat antingen i ett vardagsrum, sovrums eller i ett kök.

*Bostad definieras här genom objektstyperna: flerbostadshus, villa, rad-/par-/kedjehus, fritidshus o dyl. samt äldreboende.

Antal döda, brand i bostad* per startföremål, 2000-2005, riket

Startföremål	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Rökkanal	1	1	0
Eldstad	1	5	1
Uppvärmn.anordn	1	6	1
Bastuaggregat	-	2	0
Torktumlare	-	1	0
Kaffebryggare	-	1	0
Spis	5	39	8
Kyl/frys	1	2	0
Tvättmaskin	1	-	-
TV	1	11	2
Stereo/video	-	1	0
Glödlampa	-	1	0
Andra elinstal.	-	8	2
Skräp i container	-	2	0
Brandfarlig vätska	4	13	3
Säng	15	89	18
Soffa/fåtölj	10	44	9
Annan lös inredning	19	46	9
Kläder	3	37	7
Papper/kartong	-	3	1
Gardiner	-	1	0
Annat	3	33	7
Okänd	16	138	28
Total	81	484	97

I den kommunala räddningstjänstens insatsrapportering används begreppet "lös inredning" för de flesta förekommande startföremålen för bränder i bostäder. Efter detaljgranskning av rapporterna vet vi att det vanligaste startföremålet är offrets säng eller sängutrustning. Orsaken är oftast en tappad cigarett eller tändsticka, men det händer också att branden uppstår av värmen från ett nerfallet ljus eller en lampa. Liknande dödsbränder uppstår ofta i en fåtölj eller soffa i TV-rummet.

Det är också alltför vanligt att bränder startar i offrets egna kläder. Det händer främst gamla, sjuka eller funktionshindrade personer. När kläderna tar eld kan de inte värja sig och ett enkelt tillbud utvecklar sig snabbt till en farlig brand.

Bensin och andra brandfarliga vätskor används ofta vid dödsbränder. Ibland är orsaken en olycks-händelse men ofta är branden vållad med avsikt att tillfoga sig själv skada.

*Bostad definieras här genom objektstyperna: flerbostadshus, villa, rad-/par-/kedjehus, fritidshus o dyl. samt äldrebroende.

Antal döda, brand i bostad* per brandorsak, 2000-2005, riket

Brandorsak	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Anlagd med uppsåt	7	36	7
Barns lek med eld	2	-	-
Glömd spis	7	36	7
Rökning	29	158	32
Levande ljus	2	21	4
Tekniskt fel	5	13	3
Blixtnedslag	-	1	0
Explosion	-	2	0
Soteld	1	-	-
Värmeöverföring	2	37	7
Gnistor	-	4	1
Självantändning	-	1	0
Annan	10	21	4
Okänd	16	154	31
Totalt	81	484	97

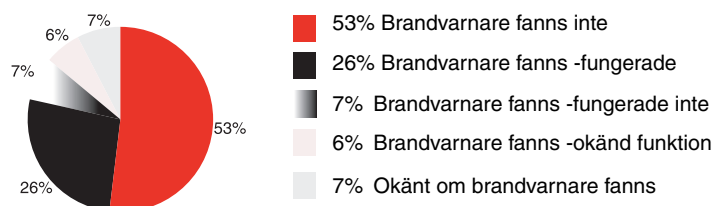
Brandvarnare och andra larm

Tidig varning från brandvarnare räddar varje år många människors liv. Tyvärr saknar många bostäder fortfarande fungerande brandvarnare. Enligt Räddningsverkets senaste undersökning kring brandskydd i hemmen (2005) hade 92% av hushållen minst en installerad brandvarnare. Det är en ökning från 76% 2001. Ett borttaget batteri eller ett batteri som är urladdat är en vanlig orsak till att brandvarnaren inte larmar. Det händer också att brandvarnaren är felaktigt placerad och därför ger larm för sent. Tyvärr är en fungerande brandvarnare inte alltid en garanti för en lycklig utgång av ett brandtillbud. En sjuk eller funktionshindrad person som får eld i sina kläder kan kanske inte värja sig, även om faran upptäcks i ett tidigt skede. En person som är berusad eller sover djupt av annan orsak kanske inte vaknar av ljudet från en tjutande brandvarnare.

Antal döda, brand i bostad* per förekomst av brandvarnarförekomst

Förekomst av brandvarnare	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Brandvarnare fanns inte	41	286	57
Brandvarnare fanns -fungerade	21	76	15
Brandvarnare fanns -fungerade inte	6	21	4
Brandvarnare fanns -okänd funktion	5	22	4
Okänt om brandvarnare fanns	6	79	16
Totalt	79	484	97

Andel döda 2005

*Bostad definieras här genom objektstyperna: flerbostadshus, villa, rad-/par-/kedjehus, fritidshus o dyl. samt äldreboende.

Dödsbrändernas fördelning över landet

Antal döda per län, 2000-2005, riket

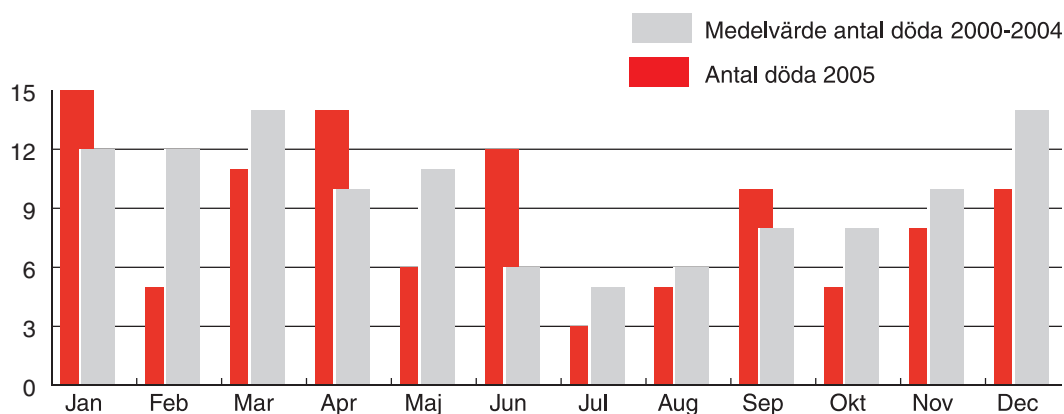
Län	Antal döda 2005	Antal döda 2000-2004	Medelvärde antal döda 2000-2004
Stockholms län	20	91	18
Uppsala län	1	15	3
Södermanlands län	-	12	2
Östergötlands län	4	35	7
Jönköpings län	1	25	5
Kronobergs län	2	19	4
Kalmar län	5	21	4
Gotlands län	2	8	2
Blekinge län	1	8	2
Skåne län	12	56	11
Hallands län	3	14	3
Västra Götaland	20	83	17
Värmlands län	4	28	6
Örebro län	2	18	4
Västmanlands län	3	17	3
Dalarnas län	3	26	5
Gävleborgs län	3	23	5
Västernorrlands län	6	22	4
Jämtlands län	3	11	2
Västerbottens län	4	12	2
Norrbottnens län	4	16	3
Okänt	1	17	3
Totalt	104	577	115

Dödsbrändernas fördelning över tiden

Månad

Statistiken för en längre period visar att antalet omkomna vid bränder normalt är större under vintermånaderna än under sommaren. För ett enskilt år blir fördelningen mera ojämn.

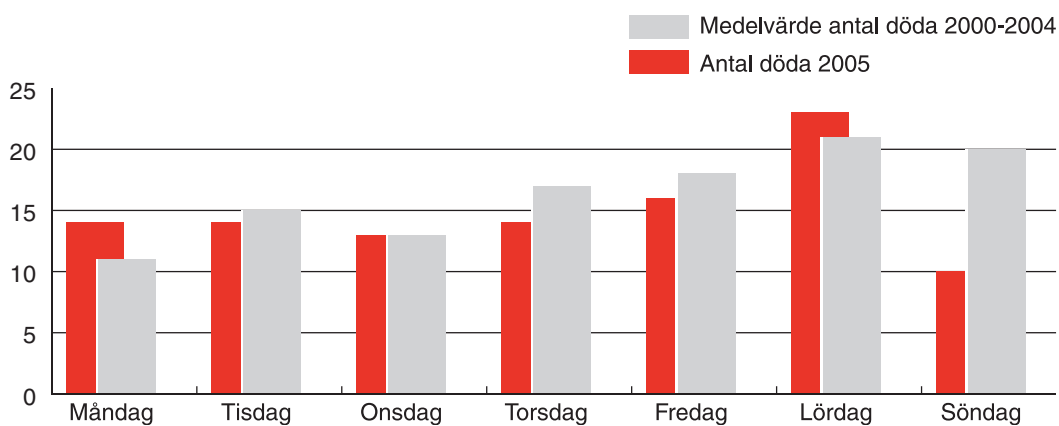
Antal döda per månad, 2000-2005, riket

Veckodag

Dödsbrändernas fördelning över veckodagarna visar normalt en höjning över veckoslut. Urval där alla andra helgdagar ingår visar samma höjning av antalet omkomna. Liksom vid fördelningen på månader och klockslag är underlaget från ett enskilt år alltför litet för att siffrorna ska bli statistiskt rättvisande.

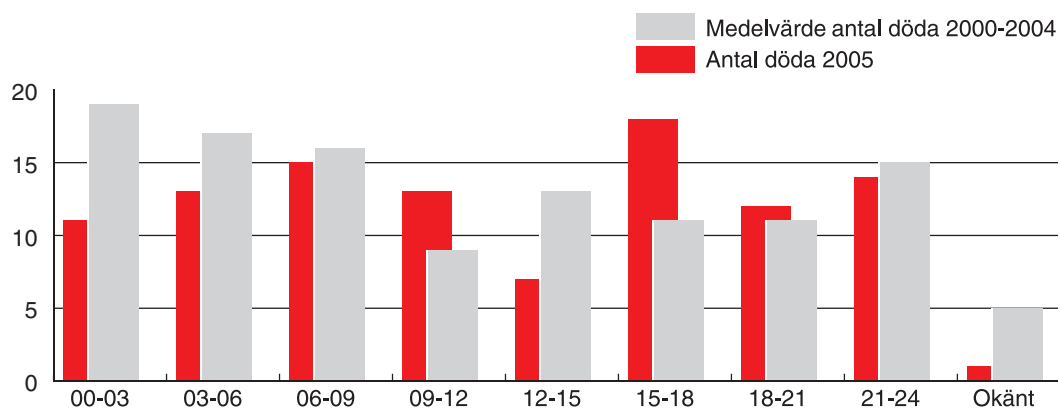
Antal döda per veckodag, 2000-2005, riket

Tid på dygnet

Tiderna anger när larmet kom in till kommunens räddningstjänst. Vid några tillfällen blev räddningstjänsten inte larmad alls eller larmades först långt efter att branden slocknat. Tidpunkten för händelsen är i dessa fall okänd.

Antal döda per tidpunkt, 2000-2005, riket

Typexempel på dödsbränder 2005

Räddningsverket kan av sekretesskäl inte redogöra för detaljerna kring enskilda händelser. Men för att ge en bild av några omständigheter som kan leda till att människor förolyckas vid bränder har ett antal typiska fall sammanställts. Inget av dem har inträffat i verkligheten, varje exempel är i stället sammansatt av flera liknande händelser.

Tappade tänd cigarett i soffan

En kvinna i 70-årsåldern bodde ensam i en lägenhet på bottenvåningen av ett mindre flerfamiljs-hus. Hon var rökare och drack ganska mycket vin. Vid tvåtiden på natten vaknade en granne av att det luktade rök. Han steg upp och lokaliserade rökluften till kvinnans lägenhet. Dörren var låst och ingen öppnade när han ringde på. Han ringde därför 112.

Rökdykarna lokaliserade snabbt branden till en soffa i vardagsrummet. Lågorna var bara av begränsad omfattning men rökutvecklingen var kraftig med tät rök ända ner till golvet. Strax därefter påträffades den omkomna kvinnan. Hon låg i sin säng och såg ut som om hon sov fridfullt. Hon togs ut och ambulanspersonal gjorde upprepade återupplivningsförsök. Men det var redan för sent.

Utredningen visar att branden börjat på grund av en brinnande cigarett som hamnat mellan sitsen och en ryggdyna i soffan i vardagsrummet. Kvinnan hade inte uppmärksammat tillbudet och utan gått in i sovrummet och somnat i sin säng. Eftersom dörren mellan rummen stod öppen spred sig den giftiga röken snabbt och hon omkom av brandgasförgiftning.

Rättsmedicinsk undersökning visar att hon hade hög halt av alkohol i såväl blod som urin. En välfylld askkopp och en tom vinflaska på soffbordet visade var hon tillbringat kvällen. Fäste för en brandvarnare fanns i taket i hallen men av någon anledning var den nerplockad och låg i en kökslåda.

Erfarenheter av bränder orsakade av rökning:

- *Under 2005 omkom 28 personer på grund av slarv i samband med rökning. Det är den klart vanligaste orsaken till dödsbränder i Sverige.*
- *Det är minst lika vanligt att en brinnande cigarett startar brand i en soffa eller fätölj som i en säng. Vecket mellan sits och ryggstöd isolerar värmen från cigaretten och ökar risken för att en brand ska blossa upp.*
- *Kombinationen rökning och alkohol ökar sannolikheten för brand och en negativ utgång av branden betydligt.*
- *Personer i riskgruppen orsakar ofta upprepade brandtillbud. Det är tyvärr vanligt att de plockar ner sin brandvarnare för att slippa höra den tjuta.*

Tände eld på sig själv

En djupt deprimerad man i 40-årsåldern hade beslutat att ta livet av sig. Han fyllde ett par flaskor med bensin och tog sin bil och åkte iväg till en öppen plats som han kände till. Där hällde han vätskan över sig själv och bilens inredning. Fortfarande sittande på förarplatsen tände han en cigaretttändare. Vittnen hörde en smäll och såg en kraftig rökpelare. När de kom fram var bilen redan ett eldhav och mannen var död.

Erfarenheter från anlagda bränder:

- *En anlagd brand anläggs med avsikt. Det förekommer ibland att någon använder eld för att skada eller döda en annan människa eller för att dölja ett brott. Under 2005 dödades tre människor under sådana omständigheter.*
- *Ännu vanligare är att människor tänder eld på sig själva för att begå självmord. Det skedde i 12 fall under 2005. Platsen för detta varierar: inne i byggnad fem fall; utomhus fyra fall; i bil tre fall.*

Glömd spis eller av misstag påslagen spisplatta

En gammal kvinna bodde ensam i en lägenhet i en större stad. Hon var rädd för oönskade besök och hade därför låtit montera en stabil gallergrind innanför den vanliga lägenhetsdörren. Dessutom hade hennes anhöriga sett till att kvinnan hade en fungerande brandvarnare.

En förmiddag hörde en granne hur kvinnans brandvarnare började pipa. Ingen kom och öppnade när han ringde på dörrklockan, men genom brevinkastet kände han att det luktade svagt av rök. Han ringde 112 och larmade. Räddningstjänstens personal kunde snabbt få upp lägenhetsdörren. Däremot var det svårare att forsera gallergrinden. I stället tog de sig in genom att resa en stege och slå ut ett fönster. Kvinnan påträffades medvetslös på golvet i sitt badrum. En påslagen spisplatta hade antänt matrester i en stekpanna. Lågorna hade sedan spridit sig till ett köksskåp och annan inredning.

Erfarenheter av spisbränder:

- *I genomsnitt inträffar det 5-10 dödsbränder per år på grund av glömd eller av misstag påslagen spisplatta.*
- *Bränderna drabbar oftast missbrukare eller gamla, sjuka eller förvirrade människor.*

Brand i samband med trafikolycka

En bilist som färdades ensam på en mindre grusväg kom av okänd anledning utanför vägkanten. När han försökte få upp bilen på vägen igen fick den sladd och brakade ut i terrängen. Bensintanken skadades av en sten och började läcka. Innan mannen hann ta sig ut ur den i övrigt relativt oskadade bilen uppstod det brand. Mannen omkom i lågorna.

Erfarenhet av fordonsbränder:

- *Under 2005 omkom åtta personer på grund av bränder i samband med trafikolyckor.*
- *I moderna bilar sitter bränsletanken väl skyddad. Dödsbränder av det ovan relaterade slaget blir därför allt mera sällsynta.*
- *Däremot blir det allt vanligare att de åkande på grund av bälten, krockkuddar och deformationszoner överlever en kollision som annars skulle varit omedelbart dödande. Om det då uppstår brand är risken stor att de inte själva kan ta sig ut ur vraket i tid.*

Skulle tända i spisen

En äldre man skulle göra upp eld i sin vedspis. Men veden var sur och det ville inte ta sig. Han satt därför på en stol framför spisen och matade in brinnande tidningssidor som han vridit ihop till facklor. På något sätt tappade han ett brinnande papper på golvet. Det antände hans ena byxben. När han reste sig upp för att hämta något att släcka med spred sig branden allt snabbare uppåt. Den gamle mannen blev paralyserad och visste inte vad han skulle ta sig till. Han ropade på sin fru som fanns på övervåningen i samma hus. Men hon hade också svårt att röra sig tillräckligt snabbt. Hemtjänstpersonal passerade i närheten, såg eldskenet och larmade. När hjälpen nådde fram var mannen livsfarligt bränd och avled under ambulanstransporten.

Erfarenheter av bränder på g a eldstäder och rökkanaler:

- *Under år 2005 inträffade två dödsbränder då gamla eller förvirrade människor försökte tända i en spis eller kamin.*
- *I ett annat fall startade en dödsbrand på grund av värmeledning från rökkanalen från en kakelugn.*
- *Personal inom hemtjänsten upptäcker regelbundet bränder vid sina nattliga turer. De är vår tids brandvakter.*

Adventsljusstake orsakade dödsbrand

Sent en kväll hörde en hyresgäst i ett flerfamiljshus hur en brandvarnare pep någonstans i huset. Han gick ut i trappan och lyssnade vid dörrarna. Ljudet var lätt att lokalisera men när han ringde på dörrklockan kom ingen reaktion. Det kändes heller inte någon röklukt. Hyresgästen vågade inte tillkalla räddningstjänsten utan ringde i stället till fastighetsjouren. Så småningom anlände en vaktmästare som låste upp dörren med en huvudnyckel. Varm rök slog emot dem. Det fanns ingen möjlighet för dem att ta sig in i lägenheten. I stället stängde de dörren och larmade räddningstjänsten. På golvet i köket fann rökdykarna kroppen av den 80-åriga kvinna som bodde i lägenheten. Ett ljust avtryck i sotet visade att hon hade legat där under nästan hela branden. Branden hade i stort sett självslocknat. De värsta skadorna fanns i vardagsrummet. Branden hade uppenbarligen startat i en adventsljusstake som stod ovanpå en TV. Allt talar för att kvinnan glömt att släcka ljusen när hon gick och la sig tidigare på kvällen. När hon sedan vaknade av röken var hon alltför omtöcknad för att själv kunna ta sig ut.

Erfarenheter:

- *Bränder på grund av levande ljus kräver i genomsnitt fyra liv varje år.*
- *Röken från en inomhusbrand kan vara mycket giftig. Man blir omtöcknad och handlar inte rationellt.*
- *I ett slutet utrymme förbrukar en brand snabbt mycket av luftens syre. Intensiteten avtar och branden kan till och med självslockna.*

Åldring omkom då gräsbrand spred sig

Den omkomne mannens son eldade fjolårsgräs på ett par åkrar som till största delen var omgivna av snödrivor. Han lämnade platsen innan branden var helt släckt eftersom han bedömde spridningsrisken som obefintlig. När sonen återvände en stund senare hittade han sin gamle far i ett uppbränt snår intill den avbrända åkern. Han var vid medvetande men var svårt bränd på underkroppen och avled senare på sjukhus. Fadern bodde i en stuga intill men deltog från början inte i gräsbränningen. När sonen avlägsnade sig gick mannen ut för att slutföra arbetet. Det kostade honom livet.

Erfarenheter:

- *Avsiktliga gräsbränningar som sprider sig vållar i genomsnitt ett par dödsbränder varje vår. Det är nästan alltid äldre män eller kvinnor som förolyckas.*
- *En oväntad vindpust kan snabbt förvandla en kontrollerad eld till en snabbt framrusande markbrand. En gammal eller handikappad människa har svårt att hinna undan.*

Farlig fyrverkeripjäas dödade tonåring

En stor rörbomb består av en flera decimeter lång papphylsa med två laddningar. När den nedersta så kallade kastladdningen exploderar kastar det iväg den andra tunga effektladdningen cirka 80 meter upp i luften. Där exploderar den med en knall och dekorativa ljusfenomen. Om det uppstår en skada på den ordinarie långsamt brinnande stubintråden ligger det nära till hands att ägaren till den dyra bomben går fram och gör ett nytt tändförsök. Stubintråden mellan locket och ner till kastladdningen är emellertid snabbbrinnande. På bråkdelen av en sekund antänds den kraftiga krutladdningen och skickar iväg effektladdningen rakt i ansiktet på den som tänder.

Erfarenheter:

- *Dödsolyckor av detta slag inträffar praktiskt taget varje år i samband med nyårsfirandet.*
- *Informationen om pjäser av detta slag har svårt att nå alla. Fel använda är de ett livsfarligt vapen.*
- *Användningen av fyrverkerier och smällare är ofta förenad med kraftigt alkoholintag.*

Kvinna på servicehus tappade tändsticka i knäet

En handikappad kvinna, drygt 80 år gammal, sitter i en rullstol i sin lägenhet på ett servicehus och ska röka. Eftersom hon inte har kraft att hantera en cigarettändare använder hon i stället vanliga tändstickor. Nu råkar hon bryta av en brinnande tändsticka som faller ner i knät och antänder hennes kläder. Kvinnan förstår att hon inte kan hantera situationen själv och utlöser sitt trygghetslarm. Men personalen får bara en signal och vet inte vad som hänt. De är upptagna med annat och kan inte komma omedelbart. Ett par minuter senare utlöser det automatiska brandlarmet. Personal skyndar till och ingriper föredömligt. De får ner kvinnan på golvet, kväver branden med en filt, släpar ut henne i korridoren, stänger dörren till brandrummet, ger första hjälpen och ringer 112. Trots det avlider kvinnan och personalen får svåra skuld känslor.

Erfarenheter:

- *Det finns många exempel på hur hemtjänstpersonal och andra anställda inom vård och omsorg har ingripit i samband med bränder. Patienterna och deras anhöriga förväntar sig att personalen ska förhindra att någon kommer till skada.*
- *De finns ett stort behov av att ha med brandskydd som ett ämne i all vårdutbildning och att redan anställda inom vård- och omsorg får sådan utbildning.*
- *De senaste åren har flera kommuner och landsting anordnat brandskyddskurser för många av sina anställda. Det har gett resultat i statistiken. Under perioden 1999 till 2003 omkom i genomsnitt nio människor varje år vid bränder i servicehus och vårdboenden. 2004 och 2005 var motsvarande siffror två personer per år.*

Räddningsverket, 651 80 Karlstad
Telefon 054-13 50 00, telefax 054-13 56 00. www.raddningsverket.se

Beställningsnummer I99-129/06. Fax 054-13 56 05
ISBN 91-7253-294-7